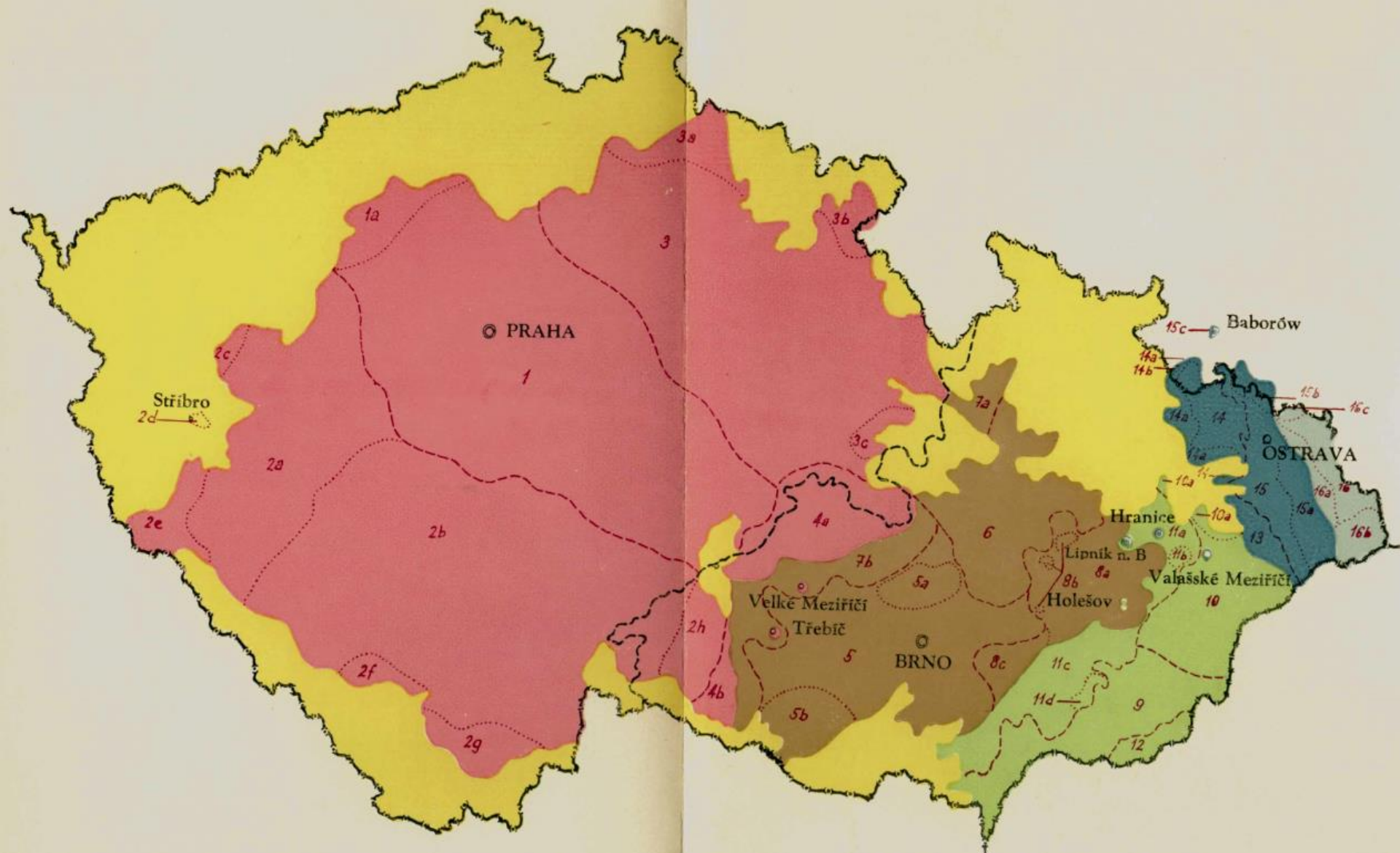

Nářečí východomoravská (moravskoslovenská)

jižní (slovácká) podskupina

severní (valašská) podskupina

severní pomezí severní podskupiny

11

a

b

c

d

12

západní okrajové úseky

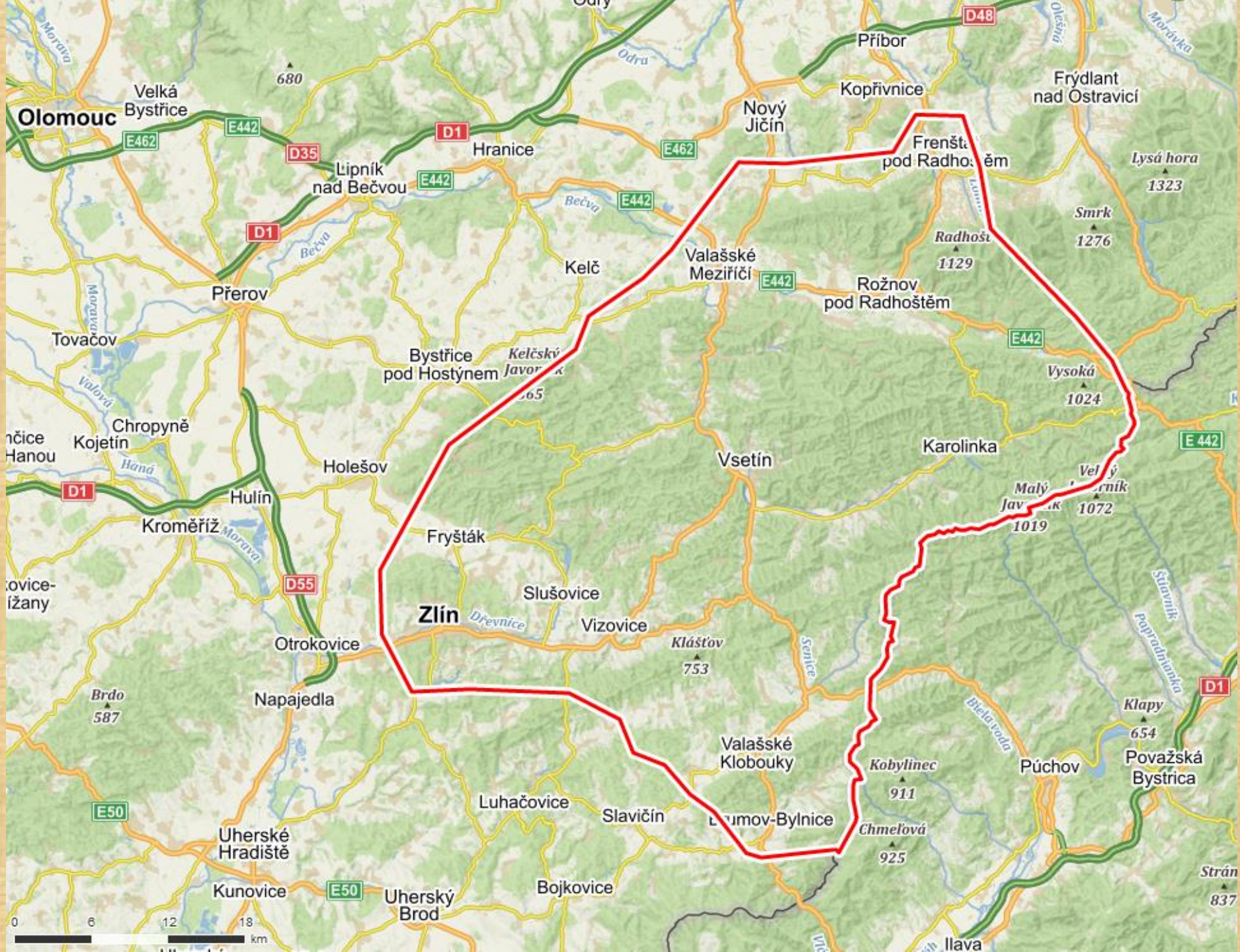
severní (hraničský) úsek

nářečí kelečské

nářečí dolská

dolský typ s dvojhláskami ej, ou

kopaničářská nářečí

Во всех или почти всех говорах северной подгруппы восточно-моравских (моравско-словацких) представлены следующие особенности, отличающие их от говоров южной подгруппы:

1. Наличие мягких губных *p'*, *b'*, *m'*, *f'*, *v'* или их рефлексов (*pj*, *bj*, *mj*, *ff*, *vj*), например, *mjesto*, *mjeký*.

2. Наличие *y*, *ý* в качестве отдельных фонем или же выразительных фонетических вариантов фонем *i*, *í* в положении после исторически твердых согласных, а также свистящих и шипящих, в соответствии с этим наборы кратких и полных фонем шестичленные или пятичленные.

3. Инфинитивы, оканчивающиеся на *-ť*, например, *něst*, *péct*, *volat*.

4. Образование форм 2 лица ед. числа прошедшего времени с помощью *sy* || *-s* (*-z*), например, *dál sy mu to?* || *dálz mu to?*

5. Формы императива и деепричастия глагола *být* выглядят как *bud*, *budte*, *budme*; *budá* / *budacy*.

К менее универсальным особенностям тех или иных говоров северной подгруппы восточно-моравского (моравско-словацкого) диалектного массива относятся следующие:

6. Формы типа *mojí, našý* в позициях родительного, дательного и местного падежей притяжательных местоимений женского рода в говорах, граничащих с говорами силезскими, и формы типа *mojej / mojěj* – в говорах на юге.

7. Формы индикатива типа *nesemy/ňesemy, prosýmy, volámy* и императива типа *nezmy/ňezmy, prozmy* в говорах, граничащих с говорами силезскими, и формы на *-me / -m* в большинстве остальных говоров данной подгруппы.

8. Конструкции типа *má dobrých susedů(ch)* в говорах, граничащих с говорами силезскими, и конструкции типа *má dobré susedy* в южных и западных говорах данной подгруппы.

9. Формы 3 лица множественного числа типа *prosá, ležá, um'á/umjá* в говорах, граничащих с говорами силезскими, и формы типа *prosýja, ležýja, um'íja* в южных говорах.

10. Использование, наряду с «исходными» формами притяжательного прилагательного *bratrův/bratruv* в говорах, граничащих с говорами силезскими, форм типа *bratrůch*, а в южных и западных говорах данной подгруппы – форм типа *bratrůj* и типа *bratrů* (около городка Valašské Klobouky под Злином – несклоняемой формы *bratroj*).

11. При образовании эловых причастий глаголов типа *spadnúť* сохранение суффикса *-nú-* в формах мужского рода ед. числа при опущении его в других формах, например, *pohnúl – pohla, uschnúl – uschla*.

12. Твердый *l* почти во всех говорах северной подгруппы восточно-моравского (моравско-словацкого) диалектного массива артикулируется кончиком языка, лишь на севере он реализуется как *ɹ*. Нетвердый *l* почти во всех говорах реализуется как мягкий *l'*.

13. Исторические слогообразующие *l̥*, *l̥'* в примерах типа *d̥lh*, *ch̥lp*; *d̥lhý*, *st̥lp/s̥lp* сохранились лишь в некоторых южных говорах данной подгруппы, в большинстве говоров представлены формы типа *d̥luh*, *d̥luhý* (на севере мы встречаем также формы типа *žulč*, *žulty*).

14. В северных говорах мы также можем встретить рефлекс нетвердого слогообразующего *l* в виде *yl* / *ʏl* / *ʔl*, например, *pylný* / *pʏlný* / *pʔlný*.

15. В северных говорах данной подгруппы, аналогично говорам силезским и в отличие от говоров южных, отпадает конечный *l* эловых причастий, напрмер, *véd* × *védla*.

16. В большинстве северных говоров рассматриваемой подгруппы форма 1 лица ед. числа глагола *být* в функции глагола связки выглядит как *sem*, в отличие от южных говоров, где мы находим *su*.

В некоторых говорах мы находим конструкцию *něni sem*, *já sem něni*.

17. Достаточно далеко на юг – за город Vsetín – может проникать силезский тип ударения на предпоследнем слоге, вытесняемый, впрочем, обычным чешским ударением.

Horní Bečva je horská obec (nadmořská výška jejího centra je 505 metrů) v okrese Vsetín ve Zlínském kraji. Žije zde přibližně 2 400 obyvatel.

Horní Bečva

Horní Bečva

znak

vlajka

a) Z Horní Bečvy, okr. Vsetín (muž, 1910)

Já sem býľ odjagžyva fšyvák. A dyž_zme byl'i ogařy sľobodňi, tag zme chodil'i poty zál'etoch.¹ Hdysy zme sa vyprav'il'i skoršý. Strýz Ernes pod Opál'eným m'él'i takovú p'eknú cérú Hanču. Dyž_zme tam přyšl'i, nebyl'i_ešče po večery. Práv'e dovařyl'i záterky, a dal'i_iy z m'isú na prach_chladí. Ná z nebyľo třeba moz naváďať, a tož_zme_im tú m'isu ukradl'i. Za chv'il'u pov'idajú tetka Rozyna strýcov'i: Ernesu, ďi pom'íšať tým'i záterky! — Nó toš strýz výšl'i, hl'eďá po sýňi •volajú do kuchyňe. Ty stará, ty záterkúch tu néňi!

¹ za děvčaty

(J. Bělič—V. Křístek, Moravskoslovenská nářečí, s. 21)

Bystřička je obec v okrese Vsetín Zlínského kraje. Žije zde přibližně 1 000 obyvatel.

Bystřička

Vodní nádrž Bystřička

znak

vlajka

b) Z Bystřičky, okr. Vsetín (žena, 1888)

A o tem sýře. Tož jak sa vydóilo, sa ml'éko přecediło přes cedítko. Potem sa dalo do teho ml'éka z lyšku gl'agy¹ a nechaló sa ml'éko stát, •aš sa skýšcylo. A potem sa rošvríl'alo² a vystúp'ila žynčyca navry_a sýr spadnúl dólu_a sa žynčyca sl'éla. A sýr sa dál do šatky_a zav'esýl, aby_oték. A jag otkapalo to, toš sa to dalo do presa.³ To_uš potem jak sa vytúžýl,⁴ býl sýr hotový. A potem sa vařýla Žynčyca na rendl'íku. To_ešče našý vařýval'i tedy.

¹ asi lžíce syřidla ² rozkvedlalo ³ do lisu ⁴ vylisoval

(Zaznamenal A. Vašek)

Obec **Kašava** se nachází v okrese Zlín ve Zlínském kraji. Žije zde 936 obyvatel. Rozkládá se v oblasti Západních Karpat, v údolí řeky Dřevnice.

Kašava

Kostel svaté Kateřiny a odbočka na Podkopnou Lhotu

znak

vlajka

c) Z Kašavy, okr. Zlín (muž, 1863)

To néjsú fčilej čase. Fčíl sú zlaté čase! Vařilo sa kafé •enom v nájev'echí svátky. No šag jak sem býł doma! Ešče_ogarec!¹ — A to nebył_enom v našem dom'e, tá bída. Ta bída byla ve fšem, ve fšech_chalupách. Ve fšech, aj u sedlákú. — Donesł sa škopeg do_izby. Z vodú. A takový býł svícen — tam sa strčilo sv'etídlo •a tým sa svítilo. Inačí sv'etla nebyło. A jeden mosél u toho stát •a_opravjat to. — A dýmu! To zme sa_aj neviděli. A ráno dy_zakašlál, takový kašel, jag dyby_uhlé vyplúl! Taková pane byla — nesnáza. A můj otec to dělál f každej chalup'e jakořka.² Strúhali ty sv'etídla.

¹ chlapec ² takřka, téměř

(Zaznamenal J. Chloupek)

Obec **Valašská Senice** se nachází
v okrese Vsetín ve Zlínském kraji.
Žije zde 424 obyvatel.

Valašská Senice

Roubená chalupa na okraji obce

znak

vlajka

d) Z Valašské Senice, okr. Vsetín (žena, 1883)

(O sezónních pracích.) *Chodila sem do Prešpurka¹ prvej, vinohrady, obdělácky. Z vesna² smy chodily dohů, smy nosily hmúj, dolovalo sa,³ •a přišla zelená, smy pleť a potom sa vázalo. To sa moselo pleť, pravda na nekerém révečku je hrozének. Na keřém nebýl, ten sa mosěl vyškubnúť. Zelená — ten pňík roste, révy, to sa mosí pleť. Já sem tam byla p'ed razú.⁴ A potom sa to šprycovalo,⁵ aby to nechtylo nemoc. Víno smy dostávali, dycky tři deci každý deň. O dvou_hodinách smy moseły stanúď a_íď do vinohradu, taký kuz były tý vinohrady. To tam byli prvej samí Němci. Prvej nebyły_aňi_autobuse_a_ňic •a vozili nás na vozi_až do Bylňice_anebo do Púchova.*

¹ do Bratislavy ² na jaře ³ dělaly se důlky (?) ⁴ pětkrát ⁵ stříkalo, postříkovalo se

(Zaznamenala V. Michálková)

Obec **Horní Lhota** se nachází v okrese Zlín ve Zlínském kraji. Žije zde 585 obyvatel.

e) Z Horní Lhoty u Luhačovic, okr. Zlín (muž, 1898)

Diš sem bił na vojňe, bił sem jedini človjek_kerí řečnovál.¹ Ze stodvaceti lidí! Já nevím proč sem si tú řeč takovú zachováł. Ale já sem — mňe sa to lúbí skrátka! Náš poručig na mňa dicki vołał místo ménem: Ten co řečnuje! — Tadi u nás ludé ešče dozď řečňujú! Ale mlaďi už né! Aňi kroj už nenošja! To už dávno né! Takovém pacholčkovi sú m'escké šati milejší než kroj! A cěrkám také! To ve Slopném sa_ešče udržal kroj delej. Možná_ešče dodnez ho negdo má.

¹ mluvil nářečím

(J. Bělič—V. Křístek, Moravskoslovenská nářečí, s. 22n.)

Palačov (německy *Palzendorf*) je vesnice, část obce Starý Jičín v okrese Nový Jičín. Nachází se asi 4,5 km na jihozápad od Starého Jičína. V roce 2009 zde bylo evidováno 93 adres. V roce 2001 zde trvale žilo 216 obyvatel.

f) Pomezní nářečí z Palačova, okr. Nový Jičín (žena, 1864)

Do Palačova sem přyšla, jag mi bylo dvaced rokúch, vjec teho nebylo. Ve dvaceti rokech sem sa vdala, a to sem pracovala na poli. Mjela sem dvaadvaced rokúch a byl první chlapec, druhá byla cérka, třetí byl zas chlapec, štvrtá cérka, tá zemřela mjela půlldruhého roku. — Toš potem byli ešče třé chlapy a tři děfčata. Nemjeli zme velký majetek, chodila sem sedlákum pomáhať co majú hodně pola. Práce bylo dost, zdravá sem přytem byla, baj¹ sem byla spokojená.

¹ ba i, dokonce, úplně

(J. Skulina, Severní pomezí moravskoslovenských nářečí, s. 234)

Veřovice (německy *Wernersdorf*, *Wernsdorf* či *Warnsdorf*) jsou obec ležící v okrese Nový Jičín v Moravskoslezském kraji, a zhruba 7 až 9 km západně od Frenštátu pod Radhoštěm a 13 km severovýchodně od Valašského Meziříčí. V obci žije přibližně 2 000 obyvatel.

Veřovice

Pohled na Veřovice od jihu

znak

vlajka

g) Pomezní nářečí z Veřovic, okr. Nový Jičín (žena, 1872)

Indá zm^a srpem žáli, aji patnázd žencůy b^alo. Fčil'ěj — seče sa ze strojem nebo kosámi. To sa seče_a ženský odbířú to zboží.¹ Otava, seno na pokos^a. Pokosy sa rozhazujú hrabjými. Jedna dělá províska² dvěm — za dvěma sečcámi. Dává sa to_aji na poklátky — ale to dávají sušid dyž je to travné, hodně trávy f tym zbožu. Toš sa to něchá na poklátky. Na to províslo sa to kládě. U ná_sú malé snopy! Tudy pod horámi, tu sa nejvjez nadřem^a.

¹ obilí ² povřísla

(Z rukopisné práce Š. Bartošové)

